

WYPOSAŻENIE TECHNICZNE GOSPODARSTW, A UZYSKANA POMOC Z FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ

Józef Kowalski, Agnieszka Mandowska, Monika Nowak
Instytut Inżynierii Rolniczej i Informatyki, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

Streszczenie. Celem pracy było określenie relacji pomiędzy wyposażeniem technicznym gospodarstw, a poziomem uzyskanej pomocy unijnej. Badania obejmowały 30 gospodarstw położonych w województwie Małopolskim w powiecie Miechowskim. Dobór obiektów był losowy i obejmował te gospodarstwa, które korzystały z programów pomocowych w celu modernizacji budynków i budowli technicznych oraz zakup maszyn. Łączna wielkość dotacji na gospodarstwo mieściła się w zakresie od 9738 zł w grupie I do 27585 zł w grupie III.

Słowa kluczowe: wyposażenie techniczne, pomoc unijna, gospodarstwo

Wprowadzenie

Okres bezpośrednio przed i po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej (UE) charakteryzuje się stosunkowo dużymi inwestycjami w rolnictwie rodzinnym. Wynika to m.in. z faktu dostępu do systemów finansowego wsparcia i odpowiednich programów unijnych [Lorencowicz 2008]. Najistotniejsze programy przedakcesyjne i poakcesyjne przeznaczone dla polskich gospodarstw to m.in. SAPARD i PROW 2004-2006.

Obecnie producenci rolni, którzy decydują się pozyskiwać wsparcie w ramach funduszy unijnych są otwarci na informację odnośnie możliwości jakie daje im unijna wspólna polityka rolna. Poziom wyposażenia w park maszynowy zależy w dużej mierze od zdolności finansowych gospodarstw rolnych, a te z kolei zależą od wielkości dochodów. W polskim rolnictwie bardzo często mamy do czynienia z sytuacją, gdzie dochody uzyskane wyłącznie z prowadzenia gospodarstwa rolnego nie są w stanie pokryć kosztów zakupu lub modernizacji maszyn rolniczych [Szeląg-Sikora, Kowalski 2008].

Modernizację potencjalnie rozwojowych gospodarstw rolniczych przeprowadza się doskonaląc dotychczasowe technologie produkcji roślinnej i zwierzęcej. Nośnikiem takiego postępu technologicznego są nowsze zestawy maszyn oraz nowe lub zmodernizowane budynki i budowle [Wójcicki 2003]. Tymczasem w polskim rolnictwie w dalszym ciągu używane są przede wszystkim ciągniki o małej i średniej mocy o przestarzałej konstrukcji, mocno wyeksploatowane często pozbawione niezbędnych zabezpieczeń [Pasyniuk 2003].

Cel, zakres oraz przedmiot badań

Celem badań było określenie związku pomiędzy wyposażeniem gospodarstw rolnych wybranego rejonu produkcyjnego w środki techniczne, a wielkością wykorzystywanych środków finansowych dostępnych w ramach programów pomocowych UE.

Przedmiotem badań było 30 losowo wybranych obiektów położonych w obrębie powiatu miechowskiego. Potrzebne informacje dotyczące wykorzystania programów pomocowych uzyskano przeprowadzając wywiad kierowany z rolnikami. Dane dotyczyły wielkości przyznanych kwot, ich przeznaczenia oraz działania, z którego pomoc ta była przydzielana. Zebrane dane dotyczyły roku produkcyjnego 2006/2007.

Charakterystyka badanych gospodarstw

Średnia powierzchnia użytków rolnych w badanych gospodarstwach wynosiła 9,02 ha z czego 96,0% stanowiły grunty orne, 3,4% użytki zielone a 0,6% sady i plantacje wieloletnie. Jak wynika z tabeli 1 obsada inwentarza żywego średnio wyniosła 1,06 DJP·ha⁻¹ UR (DJP – Duża Jednostka Przeliczeniowa).

Tabela 1. Charakterystyka badanych gospodarstw
Table 1. Characteristics of tested farms

Wyszczególnienie	Jednostka	Średnio dla bad. gosp.	Grupa obszarowa gospodarstw w ha UR			
			1,0 - 5,0	5,1 - 10,0	10,1 - 15,0	15,1 - 25,0
Liczba gospodarstw w grupie obszarowej	szt.	-	7	13	5	5
Użytki rolne	ha	9,02	2,29	7,96	12,4	17,84
Grunty orne	ha	8,67	2,19	7,54	12,15	17,16
	% UR	96,0	95,9	94,7	98,0	96,2
Użytki zielone	ha	0,31	0,09	0,40	-	0,68
	% UR	3,4	4,1	5,0	-	3,8
Sady i plantacje Trwałe	ha	0,05	-	0,02	0,25	-
	% UR	0,6	-	0,3	2	-
Obsada inwentarza żywego	DJP·ha ⁻¹ UR	1,06	0,98	0,71	1,10	1,46

W celu lepszej analizy wyników badane gospodarstwa podzielono na cztery grupy obszarowe. Pierwsza grupa obejmowała gospodarstwa o powierzchni od 1,0-5,0 ha (I), druga grupa zawierała gospodarstwa o areale 5,1-10,0 ha (II), do kolejnej należały obiekty o powierzchni 10,1-15,0 ha (III), natomiast czwarta grupa zawierała w sobie gospodarstwa których powierzchnia należała do przedziału 15,1-25 ha (IV). W pierwszej znalazło się 7 gospodarstw, w drugiej 13 a w pozostałych dwóch po 5 gospodarstw.

Struktura użytkowania gruntów w wyznaczonych grupach kształtowała się podobnie. W każdej z grup ponad 90% użytków rolnych stanowiły grunty orne. Zaobserwować można również zależność iż wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstw rosła również obsada inwentarza żywego. Wyjątek od tej zasady stanowią gospodarstwa z grupy obszarowej 5,1 do 10 ha UR. Szczegółowe informacje dotyczące charakterystyki badanych gospodarstw zamieszczono w tabeli 1.

Wyniki badań i ich analiza

Poziom wyposażenia w park maszynowy

Wyposażenie gospodarstw w ciągniki, przyczepy i maszyny samobieżne zamieszczono w tabeli 2. Kombajny dominowały w III grupie obszarowej i ich liczba wyniosła 0,80 szt·gosp.⁻¹. Ilość przyczep wyniosła średnio 0,67 szt·gosp.⁻¹.

Posiadanie kombajnów ściśle związane jest z powierzchnią gruntów rolnych, a w szczególności powierzchnią upraw zbóż. Stąd też liczba kombajnów zbożowych w grupach gospodarstw powyżej 5,0 ha UR jest znacznie większa jak w grupie pierwszej (do 5,0 ha UR).

Dominującą rolę w strukturze parku maszynowego odgrywają ciągniki rolnicze. Ich liczba przypadająca średnio na jedno gospodarstwo wynosi 1,4 sztuki. Jak wynika z danych zawartych w tabeli 2, w grupie gospodarstw najmniejszych nie wszystkie obiekty posiadały ciągniki. W pozostałych grupach przypadało średnio od 1,4 szt. w gospodarstwach największych do 1,62 szt. w obiektach o powierzchni 5,1 do 10,0 ha. Tutaj jednak należy podkreślić, że gospodarstwa większe mają na wyposażeniu ciągniki o większej mocy oraz bardziej nowoczesnej konstrukcji.

Jest rzeczą charakterystyczną, że samochody dostawcze stanowiły marginalną część parku maszynowego (tabela 2).

Tabela 2. Wyposażenie gospodarstw w samochody dostawcze, ciągniki, kombajny zbożowe i przyczepy w sztukach na gospodarstwo w obrębie grup obszarowych

Table 2. Equipment of farms with delivery trucks, tractors, combine-harvesters and trailers in pcs per one farm within area groups

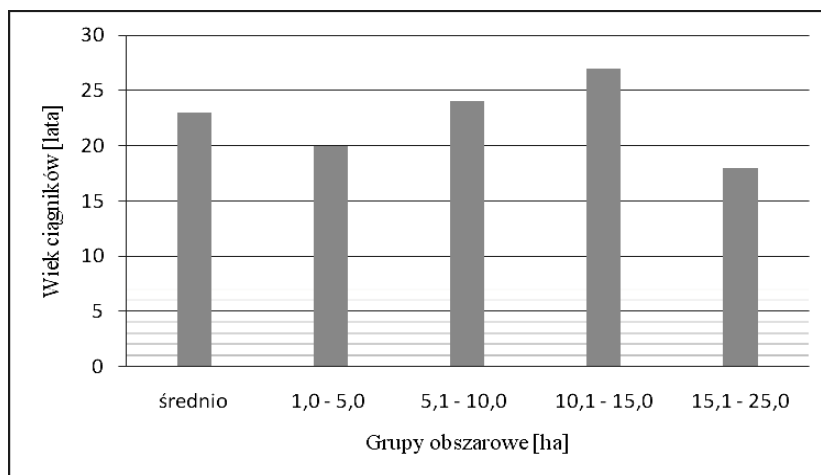
Wyszczególnienie	Grupa obszarowa gospodarstw [ha]				
	Średnio dla badanych gospodarstw	1,0 - 5,0	5,1 - 10,0	10,1 - 15,0	15,1 - 25,0
Samochody dostawcze	0,07	-	0,15	-	-
Ciągniki rolnicze	1,40	0,86	1,62	1,60	1,40
Kombajny zbożowe	0,47	0,14	0,46	0,80	0,60
Przyczepy	0,67	0,43	0,62	0,60	1,20

Jeżeli chodzi o pozostałe maszyny będące na wyposażeniu gospodarstw to należy podkreślić, iż praktycznie w każdym gospodarstwie odnotowano pług. Zauważalna była również tendencja, iż wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstw rośnie liczba maszyn i urządzeń rolniczych.

Oceniając wyposażenie w sprzęt techniczny gospodarstw, oprócz wskaźników ilościowych należy zwrócić jednocześnie uwagę na wskaźniki jakościowe. W tym przypadku będzie to wiek ciągników, który pozwoli na określenie ich stanu technicznego.

Z odnotowanych danych wynika że średni wiek ciągników w badanych gospodarstwach wyniósł 23 lata. Najmniej zaawansowane wiekowo i mające najkrótszy okres eksploatacji ciągniki należały do IV grupy obszarowej. Najbardziej wyeksploatowane ciągniki należały do właścicieli gospodarstw grupy obszarowej 10,1 do 15,0 ha. Tutaj średni wiek po-

siadanych przez nich ciągników wyniósł aż 27 lat. Z powyższych danych wynika, że badane gospodarstwa dysponują przestarzałymi i wyeksploatowanymi ciągnikami. Stąd też rolnicy środki pomocowe z UE przeznaczali głównie na zakup właśnie tej grupy maszyn (tabela 3).

Rys. 1. Wiek ciągników rolniczych

Fig. 1. Age of farm tractors

Dofinansowanie gospodarstw

Z przeprowadzonych badań wynika, że rolnicy najczęściej korzystali z takich programów unijnych jak: SPO (Sektorowy Program Operacyjny), PROW (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz z dopłat bezpośrednich, których wielkość w głównej mierze zależała od powierzchni, struktury UR i zasiewów.

Rodzaje, wysokość oraz przeznaczenie dotacji unijnych zobrazowano w tabeli 3. Najwyższe dotacje przypadające na jedno gospodarstwo otrzymali rolnicy z grupy obszarowej od 10,1 do 15,0 ha UR. Łączna kwota dotacji dla badanych gospodarstw wynosiła ponad 590 667 złotych. Prawie 57% tych pieniędzy pochodziło z Sektorowego Programu Operacyjnego. Rolnicy otrzymane środki przeznaczali głównie na zakup oprócz wyżej wymienionych ciągników, pozostałych maszyn rolniczych, zakup silosów oraz modernizację gospodarstw (tabela 3).

Jedne z najniższych dotacji odnotowano w pierwszej grupie obszarowej (1,0-5,0 ha). Ogółem wynosiły one 68 168 zł. W przypadku tej grupy również dominowały dotacje pochodzące z SPO i przeznaczone były głównie na modernizację gospodarstw.

Najwyższe łączne dopłaty w przeliczeniu na jedno gospodarstwo otrzymywali beneficjenci z grupy obszarowej 10,1 do 15,0 ha, wynosiły one 27 585 zł, nieco mniej, bo 21 777 zł oraz 20 294 zł na jedno gospodarstwo przypadało odpowiednio w przypadku drugiej i czwartej grupy obszarowej. Natomiast dla grupy obszarowej od 1,0 do 5,0 ha było to zaledwie 9 738 zł.

Wyposażenie techniczne...

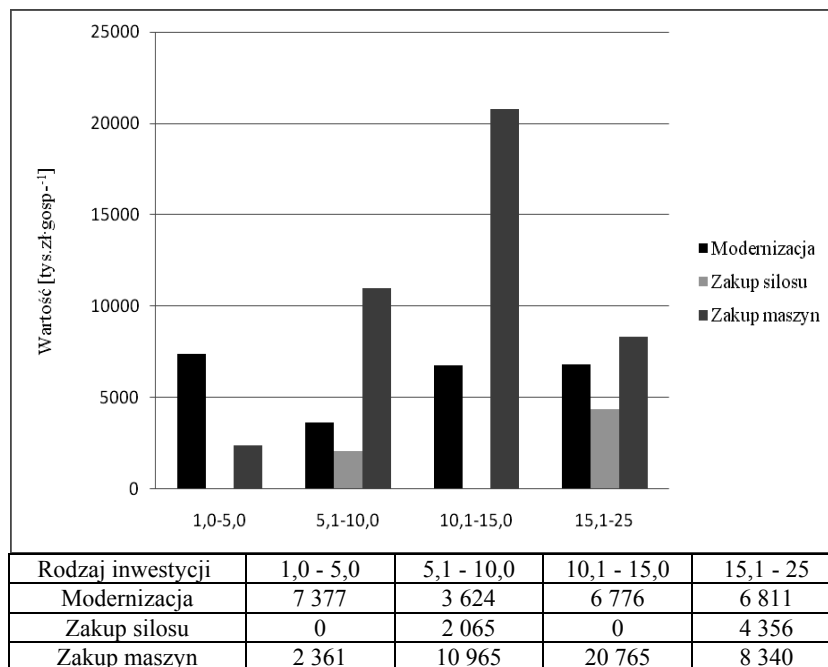
Tabela 3. Rodzaje, wysokość oraz przeznaczenie dotacji w badanych gospodarstwach
Table 3. Kinds, amount and intended use of subsidies in tested farms

Grupa obszarowa w ha	Rodzaj programu			Łączna kwota dotacji		Przeznaczenie dotacji z programu
	SPO [zł]	PROW [zł]	dopłaty bezpośrednie [zł]	ogółem [zł]	na 1 gosp.	
1,0 - 5,0	35 400	12 700	20 068	68 168	9 738	SPO: - remont stodoły, modernizacja, zakup agregatu uprawowego PROW: - modernizacja
5,1 - 10,0	192 000	29 000	62 101	283 101	21 777	SPO: - zakup ciągnika, zakup maszyn, modernizacja, zakup silosu PROW: - modernizacja, zakup silosu
10,1 - 15,0	65 000	25 000	47 926	13 7926	27 585	SPO: - zakup ciągnika, zakup maszyn, modernizacja PROW: - zakup sprzętu rolniczego
15,1 - 25,0	42 000	24 000	35 472	101 472	20 294	SPO: - zakup silosu, zakup maszyn PROW: - modernizacja
Razem	334 400	90 700	16 5567	590 667	79 395	-

Najwyższe łączne dopłaty w przeliczeniu na jedno gospodarstwo otrzymywali beneficjenci z grupy obszarowej 10,1 do 15,0 ha, wynosiły one 27 585 zł, nieco mniej, bo 21 777 zł oraz 20 294 zł na jedno gospodarstwo przypadało odpowiednio w przypadku drugiej i czwartej grupy obszarowej. Natomiast dla grupy obszarowej od 1,0 do 5,0 ha było to zaledwie 9 738 zł.

Średnie wykorzystanie dotacji unijnych przypadających na gospodarstwo w układzie rodzaju środka inwestycyjnego przedstawiono na rysunku 2. Wyróżnione zostały trzy główne sposoby przeznaczenia otrzymanych subwencji. Pierwszy to modernizacja trwałych obiektów produkcyjnych, drugi zakup silosu, trzeci zakup maszyn rolniczych. Na zakup sprzętu rolniczego najwięcej wydali właściciele gospodarstw grupy obszarowej 10,1 do 15,0 ha bo aż 20 765 zł na gospodarstwo, najmniej dotacji na ten cel przeznaczyci rolnicy grupy pierwszej - średnio wydali oni na gospodarstwo zaledwie 2 364 zł.

Z możliwości zakupu silosu skorzystali gospodarze tylko drugiej i czwartej grupy obszarowej. Mniejsze zainteresowanie przeznaczeniem funduszy na ten cel łączy się z kierunkiem prowadzonej produkcji rolniczej. Najpopularniejszą formą wykorzystania subwencji w przypadku właścicieli najmniejszych gospodarstw była modernizacja budynków. W grupie tej kwota w przeliczeniu na jedno gospodarstwo wyniosła 7 377 zł. Natomiast najmniej funduszy na ten cel wydali rolnicy posiadający gospodarstwa należące do grupy obszarowej 5,1 do 10,0 ha, gdzie dotacje te wyniosły zaledwie 3 624 zł. Gospodarstwa z pozostałych grup osiągnęły w tym aspekcie wartości zbliżone na poziomie 6 800 zł.

Rys. 2. Wykorzystanie dotacji unijnych [tys. zł·gosp.⁻¹]
 Fig. 2. Use of EU subsidies [thousands of PLN·farm⁻¹]

Podsumowanie

Uzyskane wyniki wskazują na wysoki poziom wyposażenia badanych gospodarstw w środki techniczne (za wyjątkiem samochodów dostawczych). Pewne wątpliwości budzić może mała liczba przyczep przypadających na jedno gospodarstwo. Wynika to z faktu, że do transportu w badanych obiektach używane były rozrząsacze obornika, których liczba była zbliżona do liczby środków transportowych.

Badane gospodarstwa, oprócz dopłat bezpośrednich korzystały w zasadzie z dwóch rodzajów programów – Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Sektorowego Programu Operacyjnego. Łączna wielkość dotacji na gospodarstwo mieściła się w zakresie od 9 738 zł w grupie I do 27 585 zł w grupie III. Właściciele, oprócz funduszy uzyskiwanych z programów operacyjnych, prawie w całości przeznaczali dopłaty bezpośrednie na inwestycje. Niewielki wyjątek w tym względzie stanowiły badane obiekty z grupy drugiej oraz grupy czwartej, gdzie pewna część dotacji bezpośrednich przeznaczana była na inne cele.

Dotacje asortymentowo przeznaczone były na:

- modernizację budynków i budowli produkcyjnych,
- zakup silosów,
- zakup maszyn.

Z tych grup najwięcej funduszy (bo prawie 58%) było przeznaczonych na zakup ciągników i maszyn.

Bibliografia

- Lorencowicz E.** 2008. Zmiany w wyposażeniu technicznym w gospodarstwach rolnych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. *Inżynieria Rolnicza* 5(103). Kraków. s. 73-79.
- Mandowska A.** 2009. Relacje pomiędzy wielkością gospodarstw rolnych a wielkością środków pomocowych Unii Europejskiej. Maszynopis.
- Pasyniuk P.** 2003. Nowe w miejsce starych – odnowienie parku ciągnikowego w polskim rolnictwie. IBMER, Warszawa. s. 13-18.
- Szeląg-Sikora A., Kowalski J.** 2008. Źródła dochodów a poziom wyposażenia w park maszynowy gospodarstw rolnych. *Inżynieria Rolnicza* 2(100). Kraków. s. 273
- Wójcicki Z.** 2003. Przemiany w rolnictwie i technice rolniczej oraz w zagospodarowaniu obszarów wiejskich. *Inżynieria Rolnicza*. Nr 3(45). s. 17-26.

TECHNICAL EQUIPMENT OF FARMS VS. AID OBTAINED FROM THE EUROPEAN UNION'S FUNDS

Abstract. The aim of the work was to determine the relationship between the technical equipment of farms and the level of aid obtained from the European Union. Tests were performed for 30 farms situated in the Małopolska province in the Miechów county. The selection of objects was random and covered the farms that took advantage of aid programmes for the purpose of modernisation of buildings and technical facilities and purchase of machines. The total amount of subsidy per one farm ranged from 9,738 PLN in Group I to 27,585 PLN in Group III.

Key words: technical equipment, EU aid, farm

Adres korespondencyjny:

Józef Kowalski; e-mail: Jozef.Kowalski@ur.krakow.pl
Instytut Inżynierii Rolniczej I Informatyki
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
ul. Balicka 116B
30- 149 Kraków